

УДК 378:37.091.12.011.3-051:004.9

Пригодій Алла

ORCID 0000-0002-1166-6153

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти та безпеки життєдіяльності,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: prigodii.alla@gmail.com

Горчинська Катерина

ORCID 0000-0002-8180-6166

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти та безпеки життєдіяльності,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: k.gorchinska@gmail.com

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розкрито сутність поняття «проектна діяльність». Охарактеризовано основні теоретичні й прикладні аспекти підготовки майбутніх учителів технологій до організації проектного навчання учнів закладів загальної середньої освіти. Для підготовки майбутнього вчителів технологій до педагогічної діяльності необхідна побудова системи навчання, яка орієнтована на становлення готовності до використання проектної діяльності.

Мета статті – вивчення проблеми підготовки майбутніх учителів технологій до організації проектної діяльності учнів в закладах загальної середньої освіти.

Методологія дослідження. Для досягнення поставленої мети було застосовано такі методи дослідження: аналіз та синтез педагогічної й психологічної літератури з теми дослідження, спостереження за навчальним процесом студентів, а також інтерпретація та узагальнення отриманих результатів.

Наукова новизна полягає в уточненні сутності поняття «проектна діяльність» та визначенні основних аспектів підготовки майбутніх учителів технологій до організації проектної діяльності учнів в закладах загальної середньої освіти.

Висновки. Проектна діяльність в освітньому процесі є самостійною, високо мотивованою, дослідницькою та пізнавально-трудовою діяльністю, спрямованою на створення навчального проекту під керівництвом педагога.

Проектна діяльність у підготовці майбутніх учителів технологій сприяє підвищенню рівня професійного саморозвитку, вдосконаленню професійної майстерності та творчих здібностей, а також зміцненню їх особистісної цінності та значущості у професійній сфері. Така діяльність допомагає працювати з великими обсягами інформації, розвиває критичне мислення, формує навички нестандартного розв'язання завдань, а також удосконалює психофізичні якості, необхідні для професійної підготовки. Вона сприяє розвитку професійної готовності, підтримує професійний саморозвиток, формує креативне мислення та сприяє становленню майбутніх фахівців як компетентних професіоналів.

Ключові слова: проектна діяльність, проект, майбутній учитель технологій.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими практичними завданнями. Одна з головних проблем закладів освіти в Україні – це підготовка майбутніх фахівців до реальних умов професійної діяльності. Сучасна вища школа стикається з необхідністю вдосконалення системи підготовки випускників, розвитку їхньої особистості, якісного забезпечення професійного становлення, формування професійної позиції та здатності до самовдосконалення. У зв'язку з цим багато науковців приходять до висновку, що сучасний випускник закладу вищої освіти має насамперед бути творчо мислячою особистістю здатною до постійного саморозвитку.

Нині спостерігаються суперечності між потребою суспільства у висококваліфікованих, інтелектуально ініціативних фахівцях та рівнем підготовки випускників педагогічних ЗВО до творчої діяльності. Це вимагає наукового підходу до організації освіти, який спрямований на виявлення потенційних можливостей особистості, розвиток творчих здібностей і формування мотивації до творчості та процесу створення. На нашу думку, вирішенню цієї проблеми сприятиме підготовка студентів до проектної

діяльності, адже від її ефективності залежить рівень розвитку і реалізації творчого потенціалу майбутнього вчителя, а в майбутньому і його вихованців.

Випускник повинен оволодіти навичками інтеграції знань, проєктної діяльності та сучасними технологіями навчання ще під час навчання у закладі вищої освіти, а не вирішувати ці питання вже на початку професійної діяльності.

Отже, майбутній учитель повинен мати певні знання та вміння не тільки у галузі обраної спеціальності, а й уміти проєктувати, володіти елементами проєктної методики.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблеми теорії та практики проєктної діяльності розкриваються у дослідженнях В. Гузєєва, О. Коберника, В. Мадзігона, Н. Матяш, І. Ляхова, М. Павлової, О. Пехоти, Є. Полат, В. Радіонова, В. Слободченкова, В. Сидоренка, В. Симоненка, С. Сисоєвої та ін. Установлено, що проєктна діяльність є однією з найперспективніших складових освітнього процесу, оскільки вона створює умови для творчого саморозвитку та самореалізації здобувача освіти, а також сприяє формуванню ключових життєвих навичок. У межах цієї діяльності навчаються самостійно здобувати знання, систематизувати їх, орієнтуватися в інформаційному просторі, виявляти проблеми та приймати обґрунтовані рішення.

Водночас, незважаючи на достатню розробленість різних аспектів використання методу проєктів в освітньому процесі, проблемі формування готовності майбутнього вчителя технологій до навчання учнів проєктної діяльності, як складової його професійно-педагогічної роботи не приділялось достатньої уваги.

Мета статті – вивчення проблеми підготовки майбутніх учителів технологій до організації проєктної діяльності учнів в закладах загальної середньої освіти.

Методологія дослідження. Для досягнення поставленої мети було застосовано такі методи дослідження: аналіз та синтез педагогічної й психологічної літератури з теми дослідження, спостереження за навчальним процесом студентів, а також інтерпретація та узагальнення отриманих результатів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Звертаючись до визначення поняття «проєктна діяльність», варто зазначити, що поняття «діяльність» у педагогіці та психології визначається як ціле-спрямоване перетворення людиною навколишнього середовища. Діяльність може бути як зовнішньою, так і внутрішньою, а її основними елементами виступають дії та операції [8].

Проєктна діяльність – це процес створення нового об'єкта, що не існував раніше, пошук збалансованих рішень для складних завдань, а також розвиток і вдосконалення певних об'єктів. Проєктна діяльність є сучасною й ефективною формою навчальної діяльності, яка сприяє розвитку здобувача освіти як в академічній сфері, так і на особистісному рівні. Вона стимулює розвиток самостійності, творчого підходу та критичного мислення у студентів, що є важливим у сучасній освіті.

У педагогіці існує багато трактувань поняття «проєктна діяльність». Вона розглядається як конструктивна й продуктивна діяльність особистості, що спрямована на розв'язання важливої життєвої проблеми, досягнення конкретного результату шляхом цілепокладання, планування та реалізації проєкту [4]. Г. Литвинюк, О. Когут, О. Кульматицька трактують проєктну діяльність як самостійну навчальну діяльність здобувачів освіти, що базується на особистому виборі в процесі виконання пізнавальних або практичних завдань у нестандартних умовах [6].

Проєктна діяльність забезпечує поєднання теоретичних знань і практичних навичок у процесі вирішення конкретних завдань, що передбачає використання проблемного, дослідницького та практичного підходів, які за своєю сутністю є творчими.

У науковій літературі проєктну діяльність трактують як складову навчальної діяльності, що включає ціннісно-орієнтовану, перетворювальну, творчу та практичну діяльності [7]. Вона поєднує в собі всі характеристики діяльності, тому її структуру можна розглядати через такі основні компоненти: мотив, мета, способи, засоби, предмет і результат.

Ці елементи взаємодіють один з одним, створюючи цілісний процес, що сприяє розвитку особистості здобувача освіти. Мотиви ініціюють діяльність, мета визначає напрямок, способи та засоби реалізують задум, предмет є об'єктом роботи, а результат відображає ефективність виконаної роботи. Таким чином, проєктна діяльність не лише сприяє засвоєнню знань, але й розвиває творчі та практичні навички здобувачів освіти, формуючи у них активну позицію у навчальному процесі.

Проєктна діяльність, на нашу думку, характеризується тим, що в цій системі навчання здобувачі освіти не просто «отримують готові знання», а здобувають їх самостійно або під керівництвом педагога під час виконання поступово складніших практичних завдань-проєктів. Це передбачає оволодіння навичками планування, моделювання та конструювання. Навчальна діяльність студентів у такому форматі виступає як гнучка модель організації дидактичного процесу, яку забезпечує викладач. Вона мотивує здобувачів освіти шукати відповіді на поставлені та нові проблемні питання, перевіряти правильність рішень задач через аналіз спроектованих об'єктів або процесів, а також під час навчальних практик, експериментів та досліджень.

Закон України «Про освіту», Державний стандарт базової середньої освіти та положення Концепції «Нова українська школа» спрямовані на радикальне вирішення давно заявленої проблеми – оптимізації освітнього процесу, системного переходу від знанневої освітньої парадигми до парадигми діяльнісної, яка полягає у реалізації компетентісного та діяльнісного підходу у навчанні [2; 3; 5].

Компетентності формуються лише в діяльності. У межах технологічної освітньої галузі провідною діяльністю є проєктно-технологічна діяльність, яка інтегрує всі види сучасної діяльності людини: від

появи творчого задуму до реалізації готового продукту. Результатом проектно-технологічної діяльності має бути проєкт (спроєктований і виготовлений виріб чи послуга), обов'язковою умовою якого є його особистісна й соціальна значущість [2].

В Додатку 12 до Державного стандарту базової середньої освіти зазначено, що учень: формулює ідею та втілює задум у готовий продукт за алгоритмом проектно-технологічної діяльності; творчо застосовує традиційні та сучасні технології; ефективно використовує техніку, технології та матеріали без заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу; турбується про власний побут, задоволення власних потреб та потреб інших осіб [2].

Для здійснення проектно-технологічної діяльності в закладах загальної середньої освіти потрібно підготувати майбутніх учителів до її організації. Необхідно, щоб майбутній учитель технології насамперед сам був творчо мислячою, активною та успішною особистістю, яка легко адаптується (мобільна), здатна до постійного розвитку та самонавчання. Випускник повинен оволодіти навичками інтеграції знань, проектної діяльності та сучасними технологіями навчання ще під час навчання у закладі вищої освіти, а не вирішувати ці питання вже на початку професійної діяльності. Для підготовки майбутнього вчителя технології до педагогічної роботи йому необхідно показати свої уміння у використанні проектної діяльності.

Студенти напряму підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (Технології) опановують теорію, методику та технологію проектної діяльності під час вивчення різних освітніх компонентів. Перш за все, це «Актуальні проблеми сучасної педагогіки», «Педагогіка вищої школи». У зміст цих освітніх компонентів входить ознайомлення з теорією та історією «методу проєктів». Надалі це загальне поняття уточнюється та розширюється під час вивчення низки інших дисциплін.

Студенти поступово усвідомлюють основи проектної діяльності школярів, засвоюючи методи та засоби її організації в навчальному процесі під час вивчення дисципліни «Методика профільного навчання». Ця дисципліна надає знання та навички з розробки та впровадження методу проєктів у профільному навчанні, формування компетентностей учнів, орієнтованих на практичне застосування знань у конкретних сферах. Студенти вивчають методи планування, організації та оцінювання проектної діяльності, а також засвоюють способи мотивації учнів до активної участі у проєктах, що сприяє розвитку їхніх професійних навичок і підготовці до майбутньої діяльності.

Безпосередній досвід у виконанні проєктів студенти, які навчаються за освітньо-професійною програмою 014 Середня освіта (Технології) зі спеціалізацією «Графічний дизайн», здобувають під час вивчення таких освітніх компонентів як: «Основи роботи з мультимедіа», «Теорія дизайну» та «Основи веб-дизайну». Ці дисципліни забезпечують формування практичних навичок у галузі дизайну, зокрема у розробці мультимедійних продуктів, візуальних концепцій та створенні веб-ресурсів, що дозволяє студентам реалізовувати свої творчі ідеї через проєктну діяльність [1].

Предметом проектної діяльності майбутніх фахівців виступає область дослідження, спрямована на результат. Важливий аспект такої діяльності становить самостійна робота, що сприяє набуттю значущого професійного досвіду, формуванню навичок професійного саморозвитку та розвитку творчих здібностей, необхідних для успішної професійної діяльності.

Результат проектної діяльності майбутніх учителів технології спрямований на розвиток їхнього професійного саморозвитку, стимулює усвідомлену наукову діяльність і формування інтелектуально-проєктних та науково-практичних навичок. Вона орієнтована на вдосконалення професійних умінь і навичок, інтегрованих із майбутньою професійною діяльністю. У підсумку, проєктна діяльність виступає ефективною, активною формою навчального процесу, яка моделює професійну роботу майбутнього фахівця, дозволяє досягати конкретних результатів, підвищує мотивацію до професійного саморозвитку, вдосконалення спеціальних навичок, реалізує внутрішній потенціал для збагачення професійних знань і вмінь, необхідних для вирішення професійних завдань.

Підсумковою кваліфікаційною роботою здобувачів вищої освіти на здобуття освітнього ступеня «магістр» може бути кваліфікаційний магістерський проєкт, який дає змогу виявити рівень засвоєння студентом теоретичних знань та практичної підготовки, набутих фахових компетентностей, його здатність до самостійної роботи за обраною спеціальністю.

Вибір магістерського проєкту може бути пов'язаний із наступними напрямками графічного дизайну:

1. Проєктування фірмового стилю: проєктування фірмового стилю фірм, підприємств, організацій, установ; дизайн упаковки.
2. Проєктування та візуалізація інформаційних джерел: розробка календаря (листівки); створення плакатів; створення об'єктів зовнішньої реклами тощо.
3. Веб-проєктування: розробка веб-сайтів, створення веб-дизайну.

При підготовці кваліфікаційного проєкту магістранти використовують ту саму методику проєктування, яку застосовували під час вивчення освітніх компонентів, але спрямовану на дослідження об'єктів вищого рівня складності та на вирішення завдань і проблем сучасного життя.

Під час підготовки документації виготовленого проєкту перший розділ присвячують опису технології виготовлення даного проєкту, розміщують пояснювальну записку до проєкту. Пояснювальна записка повинна у стислій та чіткій формі розкривати творчий задум дизайнера, містити аналіз сучасного стану проблеми, характеристики аналогів та прототипів, пошук та обґрунтування змісту образу, художньо-графічні пропозиції, методів вирішення завдань проєкту, обґрунтування їх оптимальності, опис об'єктів

проектування, висновки та пропозиції стосовно втілення проекту в життя. Інформацію необхідно доповнити ілюстраціями, ескізами, таблицями, схемами, малюнками та ін.

В другому розділі проводиться аналіз навчальної програми предмету «Технології» в закладі загальної середньої освіти та надаються рекомендації по впровадженню даного проекту в освітній процес.

У процесі створення власного проекту здобувачі освіти формують здатність мислити творчо та знаходити нестандартні рішення. Вони розвивають навички збору, обробки інформації, вчать правильно її застосовувати. Крім того, студенти набувають навичок проектної діяльності, а також отримують можливість самостійно застосовувати здобуті знання та способи дій при вирішенні різноманітних завдань, використовуючи знання одного або кількох навчальних предметів чи предметних областей. Вони здобувають здатність ставити мету та формулювати гіпотезу дослідження, планувати роботу, відбирати та інтерпретувати необхідну інформацію, структурувати аргументацію результатів дослідження на основі зібраних даних, презентувати результати.

Виготовлення проєктів в процесі навчання дає змогу майбутньому вчителю технологій отримати досвід, знання та навички з організації проектної діяльності та сформувати готовність до навчання учнів проектної діяльності, як складової його професійно-педагогічної роботи.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Проектна діяльність в освітньому процесі є самостійною, високо мотивованою, дослідницькою та пізнавально-трудовою діяльністю, спрямованою на створення навчального проекту під керівництвом педагога.

Проектна діяльність у підготовці майбутніх учителів технологій сприяє підвищенню рівня професійного саморозвитку, вдосконаленню професійної майстерності та творчих здібностей, а також зміцненню їх особистісної цінності та значущості у професійній сфері. Така діяльність допомагає працювати з великими обсягами інформації, розвиває критичне мислення, формує навички нестандартного розв'язання завдань, а також удосконалює психофізичні якості, необхідні для професійної підготовки. Вона сприяє розвитку професійної готовності, підтримує професійний саморозвиток, формує креативне мислення та сприяє становленню майбутніх фахівців як компетентних професіоналів.

References

1. Горчинська К., Пригодій А., Савченко О. Підготовка майбутнього вчителя технологій до викладання веб-дизайну в процесі профільного навчання. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. Чернівці: НУЧК, 2023. Вип. 24 (180). С. 152-156.
Horchynska, K., Pryhodii, A., Savchenko, O. (2023). Pidhotovka maibutnoho vchytelia tekhnolohii do vykladannia veb-dyzainu v protsesi profilnoho navchannia [Preparation of the future technology teacher for teaching web design in the process of specialized training]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T.H. Shevchenka. Serii: Pedagogichni nauky – Bulletin of the Chernihiv Collegium National University named after T.G. Shevchenko. Series: Pedagogical sciences*. Chernihiv, Ukraine: NUCHK. 24 (180). 152–156. [in Ukrainian].
2. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року. URL: https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення: 11.09.24).
Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity. Postanova KМУ № 898 vid 30.09.2020 roku [State standard of basic secondary education. CMU Resolution No. 898 of September 30, 2020]. Retrieved from: https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ [in Ukrainian].
3. Закон України «Про освіту». Документ 2145-VIII, чинний, поточна редакція – Редакція від 06.10.2024, підстава – 3792-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 17.09.2024).
Zakon Ukrainy «Pro osvitu». Dokument 2145-VIII, chynnyi, potochna redaktsiia – Redaktsiia vid 06.10.2024, pidstava – 3792-IX [Law of Ukraine «On Education». Document 2145-VIII, valid, current edition – Edition dated 06.10.2024, basis – 3792-IX]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
4. Карабін О. Й. Проектна діяльність майбутніх фахівців в контексті модернізації освіти. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. Херсон. 2018. № 83, Т. 2, С. 131–135.
Karabin, O. I. (2018). Proiektna diialnist maibutnikh fakhivtsiv v konteksti modernizatsii osvity [Project activity of future specialists in the context of modernization of education]. *Zbirnyk naukovykh prats «Pedagogichni nauky» – Collection of scientific works «Pedagogical Sciences»*. Kherson, Ukraine. 83. Tom 2. 131–135 [in Ukrainian].
5. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 17.09.2024).
Kontseptsii Novoi ukrainskoi shkoly [The concept of the New Ukrainian School]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/nova-ukrainska-shkola> [in Ukrainian].
6. Литвинюк Г. І., Когут О. І., Кульматицька О. Р. Проектна діяльність в освітньому середовищі. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2014. 128 с.
Lytvyniuk, H. I., Kohut, O. I., Kulmatytska, O. R. (2014). Proiektna diialnist v osvitnomu seredovyschi [Project activity in the educational environment]. Ternopol, Ukraine: Navchalna knyha-Bohdan. 128. [in Ukrainian].

7. Ничкало Н. Г. Розвиток професійної освіти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів: монографія. Київ: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. 125 с.
Nychkalo, N. H. (2014). Rozvytok profesiinoi osvity v umovakh hlobalizatsiinykh ta intehtatsiinykh protsesiv: monohrafiia [Development of professional education in the conditions of globalization and integration processes: monograph]. Kyiv, Ukraine: Vydavnytstvo NPU imeni M.P. Drahomanova. 125. [in Ukrainian].
8. Словник термінів і понять з педагогіки вищої школи: посібник / В. В. Приходько, В. В. Малий, В. Л. Галацька, М. А. Мироненко. Дніпропетровськ, 2005. 181 с.
Prykhodko, V. V., Malyi, V. V., Halatska, V. L., Myronenko, M. A. (2005). Slovyk terminiv i poniat z pedahohiky vyshchoi shkoly: Posibnyk [Dictionary of terms and concepts from higher school pedagogy: Manual]. Dnipropetrovsk, Ukraine. 181. [in Ukrainian].

Pryhodii A.

ORCID 0000-0002-1166-6153

PhD in Pedagogical Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department of Professional Education and Life Safety,
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: prigodii.alla@gmail.com

Horchynska K.

ORCID 0000-0002-8180-6166

PhD in Pedagogical Sciences, Docent,
Associate Professor at the Department of Professional Education and Life Safety,
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: k.gorchynska@gmail.com

PROJECT ACTIVITY IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING FUTURE TEACHERS OF TECHNOLOGIES

The article reveals the essence of the concept of "project activity". The main theoretical and applied aspects of preparing future teachers of technologies to organize project-based learning for students of general secondary education institutions are described. To prepare future teachers of technologies for pedagogical activity, it is necessary to build a training system that is focused on the formation of readiness to use project activities.

The purpose of the article is to study the problem of preparing future teachers of technologies to organize students' project activities in general secondary education institutions.

Research methodology. To achieve this goal, the following research methods were used: analysis and synthesis of pedagogical and psychological literature on the research topic, observation of the students' learning process, as well as interpretation and generalization of the results.

The scientific novelty lies in clarifying the essence of the concept of "project activity" and identifying the main aspects of training future teachers of technologies to organize students' project activities in general secondary education institutions.

Conclusions. Project activity in the educational process is an independent, highly motivated, research, cognitive and labor activity aimed at creating a learning project under the guidance of a teacher.

Project activity in the training of future teachers of technologies contributes to increasing the level of professional self-development, improving professional skills and creative abilities, as well as strengthening their personal value and significance in the professional sphere. Such activity helps to work with large amounts of information, develops critical thinking, develops skills for solving non-standard tasks, and also improves psychophysical qualities necessary for professional training. It contributes to the development of professional readiness, supports professional self-development, forms creative thinking and contributes to the formation of future specialists as competent professionals.

Key words: project activity, project, future teacher of technologies.

Стаття надійшла до редакції 29.10.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **В. М. Ребенюк**